

Programma Watermolen

8/3-24/4

*Water is natuur, expositie over vijver en moeras
in de tuin (zie het artikel over dit onderwerp
elders in deze uitgave)*

23-24/4

*Wilde planten weekend verkoop en informatie
van en over wilde planten voor de tuin met
speciale aandacht voor waterplanten*

6/5-15/6

*Werk aan je wijk, een tentoonstelling over
wijkgericht werken*

14/5

*Natuurbelevingstocht door de Betuwe om van
de bloesems te genieten.*

Informatie Bezoekerscentrum De Watermolen

17/6-17/7

*Kreatieve Werkgroep Arnhem toont werk over
natuurbeleven in Arnhem en omgeving.*

De Watermolen is geopend van :
dinsdag t/m vrijdag 9.30 - 16.30 uur
zaterdag en zondag 12.30 - 16.30 uur

Colofon

Uitgave:

Vereniging Vrienden van Sonsbeek

Vormgeving:

Kristian Kieft, Arnhem

Druk:

DATA DRUK, Arnhem

Foto's:

Gemeente Archief Arnhem

Medewerking:

Tjada van den Eelaart-de Sitter

Redactie:

Clementine Brünott

Leslie Leijenhorst

Rina Kraaijestein

Redactieadres:

Onstweddestraat 5
6835 BW ARNHEM

telefoon/fax:

085 - 32 19 04

dinsdag t/m vrijdag 9.30 - 16.30 uur
zaterdag en zondag 12.30 - 16.30 uur

Vrienden van Sonsbeek

VRIENDEN VAN SONSBEEK

ZIJPENDAALSEWEG 24

6814 CL ARNHEM

TEL 085-450660

1877.

VRIJE WANDELING in het Binnenpark van **SONSBEEK**,

VAN 15 APRIL TOT 15 SEPTEMBER

voor

M. A. W. M. C. Van Huell

Ingang door het Hek aan den Zijpschen weg.

Het terrein bij den kastelein KLAASSEN binnen het hek behoort tot het Park.
Deze kaart is persoonlijk voor de hooften van het huzigezin vervaardigd van huzige
kinderen of logis elders woonachtig.

Uitgeleende kaarten oek aan de dienstboden met kinderen worden terug geloonden
en niet terug bezorgd.

Wordt verzocht geene honden mede te brengen.

Aan het lovenlek mogen geene rijtuigen stationneeren buiten den Apelloou-
schen straatweg.

A. C. MULDER (*Restorateur*)

WERNER VAN PALLANDT.

INFOBULLETIN

LUSTRUMNUMMER VOORJAAR 1994

Programma Lustumviering

Zondag 20 maart vieren we ons eerste lustrum. We willen daar een echte feestdag van maken. Wij zonden u reeds een persoonlijke uitnodiging met antwoordstrook. Om de dag goed te laten verlopen is het wel nodig dat de organisatoren bij benadering weten hoeveel leden deelnemen. We verzoeken u dan ook dringend de antwoordstrook op tijd in te sturen.

Wat kunt u verwachten?

⊙
10.30 uur

Ontvangst van leden en genodigden met koffie en taart

⊙
11.30 uur

Lezing door de heer K. Schaap, oud-archivaris van de gemeente Arnhem

⊙
12.30 uur

Lunch (belegde broodjes en salade)

⊙
13.30 uur

Wandeling langs de plaatsen waar we in november bloembollen hebben geplant, die nu hopelijk in bloei staan. Tijdens deze wandeling de aanbieding van een zitbank met inscriptie:

"1989 VRIENDEN VAN SONSBEEK 1994"

aan de directeur van de Rijksmonumenten-dienst, de heer Asselbergs. Deze bank komt in de direct nabijheid van de Zwanenbrug te staan.

⊙
15.30 uur

Sluiting van de dag met een kopje thee of een borrel

Misverstand

In november heeft de vereniging in Sonsbeek 16000 bollen gepoot. Ook in de herfst van 1939 gingen duizenden bloembollen de grond in. Toen de Duitsers in mei 1940 ons land binnenvielen, werden ze overweldigd door de bloemenweelde die ze in het park aantroffen. Ze beschouwden het als een spontane welkomstgroet van de Arnhemmers aan het Duitse 'broedervolk'. Het duurde niet lang voor ze erachter kwamen dat hier toch wel sprake was van een bijzonder groot misverstand.

Interview met
oud-voorzitter en
voorzitter

5 jaar Vrienden van Sonsbeek

Wim Dieleman:
Gemeente neemt ons serieus
Arnold de Jong:

"De Vereniging staat op een keerpunt."

Vijf jaar bestaat de Vereniging Vrienden van Sonsbeek. Een vereniging die ten doel heeft de belangen te behartigen van drie van Arnhems mooiste stadsparken: Sonsbeek, Zijpendaal en de Gulden Bodem. Een kostbaar cultuurhistorisch bezit. Sonsbeek staat zelfs, als een van de weinige parken in Nederland, op de Rijksmonumentenlijst. In die afgelopen jaren is er veel gebeurd. Zo zijn we, via de begeleidingsgroep, sterk betrokken geweest bij de opstelling van het nieuwe beheerplan. Tijd voor een terugblik. Een dubbelinterview met oud-voorzitter Wim Dieleman en Arnold de Jong die sinds maart 1993 de voorzittershamer hanteert.

Wie kwam op het idee om een vriendenvereniging van Sonsbeek op te richten?

Dieleman:

"Het was de toenmalige PEBREM die met dat idee kwam. Het moest geen platform van groen-deskundigen worden, maar een forum van geïnteresseerden. Deze gemeentelijke dienst, bij monde van directeur Verhoeff wilde graag weten hoe de Arnhemse bevolking, uiteindelijk de belangrijkste gebruikersgroep, dacht over de manier waarop het park (de parken) werd(-en) onderhouden.

Hoe bent u er toe gekomen om het voorzitterschap op u te nemen?

“Ach, zoals dat zo vaak gaat, daar rol je in. Men had vertrouwen in mij. Ik was net met de VUT, had tijd, en kwam bovendien uit de groene sector. En ik ben jarenlang directeur bij de Heidemij geweest.”

Welke verwachtingen had u ten tijde van de oprichting?

“Het was de bedoeling de Arnhemse bevolking meer te betrekken bij het reilen en zeilen van de parken Sonsbeek, Zijpendaal en de Gulden Bodem. Daarvoor moesten we allereerst een vereniging opzetten met een gezonde financiële basis. Verder wilden we uit het ledenbestand een aantal werkgroepen oprichten die zich met verschillende aspecten van de parken ging bezighouden.

Zijn de verwachtingen uitgekomen?

“Ja, tot op zekere hoogte wel. Alhoewel ik aanvankelijk dacht dat je als vereniging toch wel minimaal 400 tot 500 leden moest hebben, wilde je echt invloed kunnen uitoefenen. Het ledental bleek uiteindelijk van minder belang dan onze functie als klankbord voor de gemeente. Er kwam een werkgroep voor de mogelijke reconstructie van de historische tuin en een voor het beheer van het park. We organiseerden schoonmaakdagen en wandelingen door het park, die soms grote belangstelling genoten.”

Heeft u het gevoel gehad dat de gemeente de vereniging voldoende serieus nam?

“Over het algemeen wel, alhoewel ik een keer tegen wethouder Coumans heb opgespeeld. Dat was toen een brief van ons onbeantwoord bleef. Het bestuur had de adviezen van de werkgroep Beheer overgenomen en deze naar de gemeente gezonden. Het betrof onder meer het al dan niet laten liggen van stormhout en het kappen van oude bomen. Later heeft de gemeente ons heel bewust betrokken bij het ontwikkelen van het Beheerplan, en ons oordeel gevraagd over zaken als ‘Wel of geen sluiting van de Parkweg’, en de dunningswerkzaamheden in de parken.”

Sinds maart 1993 hanteert Ir C.A. (Arnold) de Jong, voormalig wethouder van Arnhem, eveneens een oud Heidemij-man en nu adviseur beleidszaken, de voorzittershamer. Ondanks de korte periode dat hij werkzaam is als voorzitter meent hij inmiddels een aardige visie te hebben ontwikkeld op het verleden én de toekomst van de Vereniging Vrienden van Sonsbeek. Vanaf de zijlijn heeft hij zich er van het begin af aan bij betrokken gevoeld.

De Jong:

“In de eerste vijf jaar heeft de vereniging het zwaartepunt gelegd op het verkrijgen van het Beheerplan, en het is aardig om te zien dat dit plan, bijna gelijktijdig met het eerste lustrum, door het College van Burgemeester & Wethouders is vastgesteld. Inmiddels is het ook in de Raadscommissie Milieu geweest. Die heeft het echter aangehouden voor de nieuwe Raad en die moet zich eraan committeren. Dit Beheerplan is opgesteld in overleg met een begeleidingsgroep waarin de Vrienden zitting hadden en heeft dus onze goedkeuring.

Momenteel staat de vereniging op een keerpunt. Wat gaan we nu doen? In ieder geval gaan we de uitvoering van het Beheerplan begeleiden. De afgelopen jaren hebben we vooral signalen gegeven over wat er wel en niet met het park moest gebeuren. En ons afgevraagd of het een cultuurpark of een natuurpark, een soort ecologische tuin, is. Daar zijn we uitgekomen. Ook in het Beheerplan zit die tweeslag. De ontwikkeling van het bos laten we zoveel mogelijk haar eigen gang gaan. Soms met wat kleine ingrepen. Het park-gedeelte wordt teruggebracht tot de oorspronkelijke staat. En daar staan we als vereniging achter.”

Wat bedoelt u met het terugbrengen van het park-gedeelte van Sonsbeek tot de oorspronkelijke staat?

“De discussie over hoe dat precies moet, is nog gaande. Met het terugbrengen naar de oorspronkelijke staat zoals Zocher en andere architecten hebben bedoeld, willen we niet zeggen dat we rigoreus gaan kappen. Bovendien zijn de tekeningen niet bewaard gebleven, we weten dus niet hoe zij het zich voorstelden. Het betekent in ieder geval dat een aantal doorkijkjes worden hersteld. Bij andere doorkijkjes speelt de vraag of ze wel ooit zo zijn bedoeld, of bij toeval zo zijn gegroeid.”

U wilt ook specifieke dingen doen in het park.

“We gaan ons specifiek richten op bepaalde punten van de inrichting van de parken. Het geldt dat we nu overhouden, willen we gebruiken om dingen in het park te doen. Onze aanloopkosten zijn achter de rug, en we hebben verschrikkelijk weinig vaste lasten. We hebben besloten dat we alleen over een permanente basisreserve moeten kunnen beschikken. Het overige geld is voor Sonsbeek. Zo hebben we vorig jaar 16.000 bloembollen geplant die deze lente in bloei zullen staan. Tijdens het lustrumfeest krijgt het park van ons een nieuwe bank.

Om de Rijksmonumentenstatus van het park te benadrukken willen we die aanbieden aan de directeur van de Rijksdienst voor Monumentenzorg, die hiervoor speciaal naar Arnhem komt.”

Kunt u nog wat concrete voorbeelden noemen?

“We denken aan het verbeteren van de entrepunten van het park. Dat is op zich een kostbare aangelegenheid, maar dat soort projecten kun je samen met de gemeente doen. Het stroomlijnen, en op sommige plaatsen, verduidelijken van de bewegwijzering in de parken. Wat gaan we doen met de midgetgolfbaan? En dan hebben natuurlijk de mogelijke reconstructie van de voormalige tuin.”

Welke andere mijlpalen uit het eerste lustrum zoudt u willen noemen?

“De discussie rond Arnhem Parkenstad. Nu de manifestatie Arnhem Parkenstad achter de rug is, is de vraag gerezen wat we verder met dit motto willen. We zijn als Vereniging Vrienden van Sonsbeek benaderd of we niet een vereniging wilden worden voor alle parken in Arnhem. Daar voelen we weinig voor. Het gros van onze leden woont rondom de drie parken. En we zijn bang dat als we opgaan in een groter verband we onze leden van ons vervreemden. De gemeentelijke Parkennota noemt veertien grote parken in en om de stad. Denk bijvoorbeeld aan Klarenbeek, Angerenstein, Immerloo en Meinerswijk. Die parken hebben hun eigen signatuur. Het lijkt me zinvoller als de Vereniging Stadsschoon zich als overkoepelende organisatie opwerpt. Ons voorstel aan de leden zal dan ook zijn om werkgroepjes en verenigingen in oprichting met onze ervaringen bij te staan.”

Het ledenaantal schommelt rond 275 300. Elk jaar komen er wat bij en vallen er weer een aantal af. Is dat niet weinig? Hoe denkt u daar wat aan te doen?

“Helemaal tevreden ben ik ook niet. Het mogen er gerust meer worden. Maar we hebben wel een vaste kern die trouw meedoet aan wandelingen en andere acties en onze vergaderingen en lezingen bezoekt. We denken erover om binnenkort de wijkkranten van de omliggende wijken te benaderen. Uiteindelijk zijn de lezers van die kranten de belangrijkste gebruikers van Sonsbeek, Zijpendaal en de Gulden Bodem. Verder denken we de lokale en regionale pers wat frequenter op de hoogte te brengen van onze activiteiten. Voorts hebben we een vrij directe actie op touw gezet om het aantal bedrijfsleden in de aangrenzende wijken te vergroten.

We hebben een inventarisatie gemaakt en weten nu welke bedrijven nog geen lid zijn. Ook zij maken gebruik van het park: genieten van het uitzicht, de werknemers wandelen er tijdens de lunchpauze, en een goed onderhouden park werkt statusverhogend. Op drukkere dagen denken we erover een schoonmaakactie te houden en het publiek daarbij te betrekken. En we willen weer een nieuwe impuls geven aan de actie ‘Leden werf een lid.’”

Een van de nieuwste plannen is het opruimen van de visvijvers naast de Begijnemolen. Wat gaat er precies gebeuren?

“De visvijvers werden al jaren niet meer gebruikt. Ze raakten langzaam in verval. Er moest nodig iets mee gebeuren. Onlangs kregen we, nogal onverwacht, van de dienst Milieu en Openbare Werken te horen dat er nog een TROP-potje (Toeristisch Recreatief Ontwikkelings Plan) van f 75.000 beschikbaar was. Dat moest vòòr 1 mei a.s. besteed zijn. ‘Daar kunnen we mooi de visvijvers mee opruimen.’vonden zij. “Heel blij over de gang van zaken is De Jong niet. “Eigenlijk zijn we voor een voldongen feit geplaatst. Gelukkig waren we het inhoudelijk met het plan eens.” Toch vindt De Jong dat de gemeente iets te gemakkelijk over dit deel van de besluitvorming is heengestapt. “De vereniging is nota bene mede opgericht door de gemeente om als klankbord te fungeren. Dan moeten ze ons niet benaderen op het moment dat het hele besluitvormingsproces al achter de rug is. Pro forma nog eens vragen “Wat vinden jullie ervan?” Net als in vorige situaties hadden we iemand beschikbaar met een niet onverdienstelijke staat van dienst op het gebied van parkbeheer en bosbouw die in een begeleidingsgroepje had kunnen plaatsnemen. Laten we maar zeggen dat het resultaat telt. Met het opruimen van de visvijvers worden weer een aantal zichtlijnen in park Sonsbeek hersteld.”

Leslie Leijenhorst

Arnhem, 4 maart 1994

Sonsbeek speelt een grote rol in de geschiedenis van Arnhem. Per slot van rekening is die geschiedenis daar begonnen. In de loop van deze eeuw bood het park plaats aan veel evenementen waarvan sommige Arnhem in niet alleen in ons eigen land maar ook in het buitenland bekend maakten.

We zijn de heer J.W.C. Tellegen dan ook heel wat dank verschuldigd. Hij was immers degene die het gemeentebestuur in 1899 wist over te halen tot aankoop van Sonsbeek. Een blijvend eerbetoon aan de toenmalige directeur van Gemeentewerken is de 'Tellegenbank' die sinds 1928 het park siert. Het beeldhouwwerk van de bank is gemaakt door beeldhouwer Jacobs van den Hof.

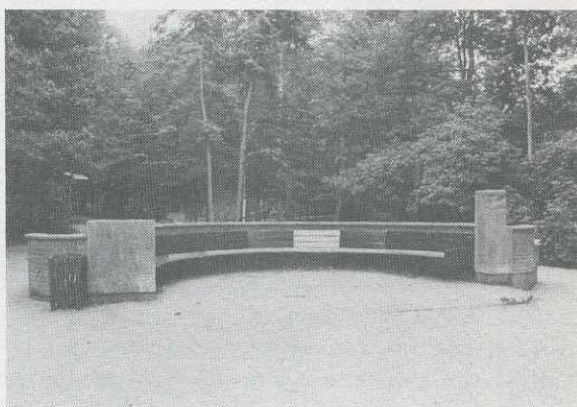
Tot 1899 was dit hek aan de Apeldoornseweg gesloten en konden Arnhemmers alleen vanaf de buitenkant een blik op het park werpen of -zoals de foto op de voorpagina laat zien- met een speciale toegangskaart het park bezoeken. De markante huisjes flankeren nog steeds de ingang aan de Apeldoornseweg.

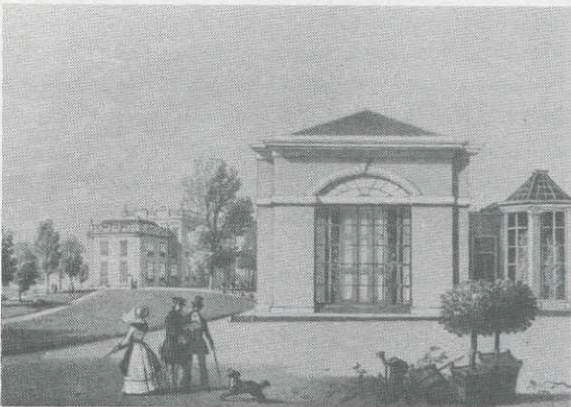
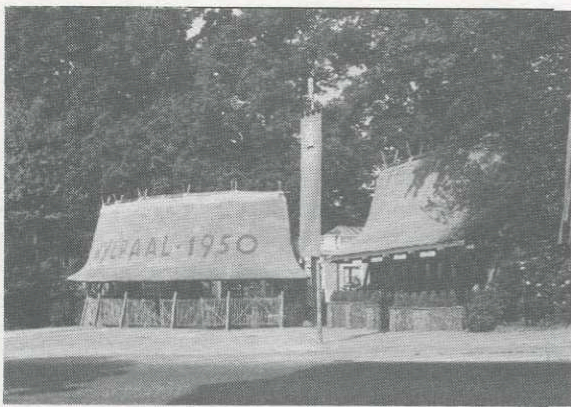
De aankoopssom van Sonsbeek bedroeg 1,1 miljoen gulden. Dat lijkt nu niet veel. Maar dit bedrag was wel meer dan de helft van de totale gemeentebegroting van dat jaar.

De beheerders waren van mening dat bezoekers aan zo'n duur park alles moesten zien wat er te zien was. Daarom werden gidsen aangesteld om de mensen rond te leiden. Deze foto is in 1911 gemaakt. De naam van de gids is niet bekend, die van de bezoeker wel: Kranen.

Hoe zou een Amerikaan die ooit de Niagara Falls bezocht, reageren als hij hoort dat de heren bij de 'grote' waterval staan? Zou er nog een einde komen aan zijn lachbui? Niettemin is het een van de grote attracties van Sonsbeek. Het blijft spannend om onder het stromende water door te lopen.

Is het u wel eens opgevallen hoeveel bouwwerken er in Sonsbeek staan? De Witte Villa, het bezoekerscentrum, de Boerderij, de Begijnenmolen, de voormalige theeschenkerij, nu chinees restaurant, de muur van de voormalige moestuin, het huisje in de hertenkamp, het Lorentzmonument en het gebouw op deze foto: de Belvédère. Zoals de naam aangeeft is hij gebouwd vanwege het mooie uitzicht. En dat kreeg de sportieveling die helemaal naar boven klom. Helaas verkeert het gebouw in slechte staat en is daardoor te onveilig om het permanent voor publiek open te stellen. De Belvédère is rond 1830 gebouwd op een heuvel van 70 meter hoogte. Hij bood een prachtig uitzicht. Over het nog jonge park keek men vanaf de 28 meter hoge toren tot ver in de omgeving. Na verloop van tijd schoten de bomen zo hoog op dat ze het uitzicht belemmerden en de toren verhoogd moest worden.

Een wandeling door Sonsbeek in ruimte en tijd

In de loop van de 20ste eeuw zijn er heel wat evenementen geweest in Sonsbeek. We zouden heel bekende in herinnering kunnen roepen zoals de vele beeldtentoonstellingen sinds 1949, de toneelvoorstellingen in het begin van de eeuw op de ronde weide, de Indische tentoonstelling in 1928, de boomfeestdag in 1983 met minister-president Van Agt in een hoogwerker, de opening van het bezoekerscentrum tien jaar geleden. Wij kozen voor een foto van de eerste tentoonstelling na de oorlog: Mijlpaal 1950. U ziet hier de toegang van de tentoonstelling aan de Apeldoornseweg. In deze tentoonstelling werden de resultaten getoond van vijf jaar wederopbouw in handel, nijverheid en industrie. De grootste prestatie was waarschijnlijk, dat men na al de afschuwelijke ervaringen nog genoeg energie en optimisme bezat om zich zo intensief aan die wederopbouw te wijden.

Helaas was het succes van de tentoonstelling niet groot. Ondanks alle reclame, een perscampagne en bijzondere attracties, bezochten slechts tweehonderdduizend mensen de tentoonstelling terwijl op meer dan een miljoen was gerekend.

De Witte Villa, oorspronkelijk het woonhuis van de eigenaren van Sonsbeek, kreeg na de koop van het park een andere bestemming. Het werd een hotel. Aanvankelijk stond naast dit gebouw een orangerie, waar de niet winter vaste planten het koude jaargetijde konden doorstaan. Tijdens de grote nijverheidstentoonstelling ter gelegenheid van het 12 1/2-jarig bestaan van de Algemeene Handelsvereniging in 1897 is de orangerie in vlammen opgegaan. Ook de vele, waardevolle zaken die gedurende de tentoonstelling in het gebouw waren geplaatst, gingen verloren. De orangerie is nooit meer herbouwd.

Veel Arnhemmers beschouwen Sonsbeek als hun achtertuin. April 1967 was zo warm, dat de grote weide veranderde in één groot zonnebad. Andere bezoekers gingen pootje baden in de beek, namen een drankje op de terrassen van de Boerderij of de Theeschenkerij, of ontvluchtten de warmte in de schaduw van de bomen.

Begin 1960 ging de kunst buiten de perken en verlieten de wandelaars de paden. Dat stelde grotere eisen aan het onderhoud. Het publiek werd bovendien slordiger en liet nogal wat rommel achter of richtte vernielingen aan. Dat bezorgt de beheerder, d.w.z. de gemeente Arnhem nogal wat hoofdbrekens. Het kost steeds meer moeite het park schoon en de voorzieningen in stand te houden. Daarbij vraagt ook het gewone onderhoud veel werk. Dat is te zien op deze foto uit 1987 is gemaakt tijdens het schoonmaken en restaureren van de beschoeiingen van de watergangen.

Van de redactie

Dit infobulletin heeft een ander formaat en een andere opmaak dan u de laatste vijf jaar gewend bent. De viering van ons lustrum leek de redactie een goede gelegenheid om die veranderingen door te voeren.

Ook de verzending geschiedt, zoals u ziet, niet meer in een envelop. We kunnen zodoende het aantal tekstpagina's uitbreiden zonder dat de portokosten stijgen.

In dit lustrumnummer vindt u o.a.

EEN DUBBELINTERVIEW MET OUD-VOORZITTER WIM DIELEMAN EN HUIDIG VOORZITTER ARNOLD DE JONG;

HET PROGRAMMA VAN DE LUSTRUMVIERING;

DE AANKONDIGING VAN DE JAARVERGADERING;

DE NIEUWE REDACTIELEDEN LESLIE LEIJENHORST EN

CLEMENTINE BRÜNOTT STELLEN ZICH VOOR;

'ACTUELE' BERICHTGEVING OVER PARKWEG, TERREIN

VOORMALIGE VISKEWERIJ EN BEHEERPLAN;

SONSBEEK IN ACHT STAPPEN DOOR TIJD EN RUIMTE;

PROGRAMMA VAN HET BEZOEKERSCENTRUM

DE WATERMOLEN.

Ledenvergadering

De ledenvergadering is gepland op 30 maart a.s. om 20.00 uur in het bezoekerscentrum

De Watermolen aan de Zijpendaalseweg.

Voor de pauze handelen we zoals gewoonlijk het zakelijk gedeelte af. Na de pauze is er lezing.

Onderwerp en spreker bij het ter perse gaan van dit bulletin nog niet bekend.

Kascommissie

De kascommissie bestaat uit twee leden waarvan er ieder jaar een aftreedt. We zoeken dus iemand die volgend jaar bereid is het verslag van de penningmeester te controleren. Wie o wie?

Nieuwe redactieleden

De redactie van het infobulletin bestaat voortaan uit drie leden. De twee nieuwe redacteuren en de vormgever worden aan u voorgesteld.

Clementine Brünott studeerde kunstgeschiedenis in Nijmegen. Ze werkt in het gemeentemuseum als wetenschappelijk medewerkster en niet, zoals abusievelijk in ons winternummer werd vermeld, als conservator. Ze houdt zich bezig met ons culturele erfgoed uit de vroeg-christelijke tijd en de vroege- en late middeleeuwen. Het erfgoed der natuur is haar eveneens zeer lief en heeft haar intense aandacht. *"Het is mijn stellige overtuiging is dat de flora en fauna, die ons nog is gebleven, met de grootste zorg te omringd moet worden. Daarom wil ik meewerken aan het infobulletin om die mening onder een groter publiek te verspreiden."*

Leslie Leijenhorst werkte na zijn studie internationaal recht bij de ABN AMRO Bank waar hij zich lang met public relations en bedrijfsjournalistiek bezighield. Nu is hij al weer enige jaren zelfstandig op dit terrein werkzaam. Met de komst naar Arnhem en de koop van een appartement met uitzicht over het Sonsbeekpark, groeide zijn betrokkenheid met het wel en wee van Sonsbeek en aangrenzende parken gestaag. Aanvankelijk als 'slapend' lid. Sinds de oproep om mee te werken aan het bulletin, ook als actief lid.

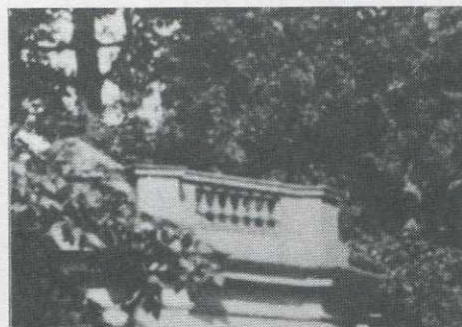
"In welke grote stad kun je -bijna hartje stad- het gevoel krijgen dat je in een uitgestrekt woud rondwandelt. Dat is een unicum, dat je moet koesteren als een kleinood en beschermen tegen zaken die men wel eens 'voortuitgang' durft te noemen. Graag wil ik mijn ervaring ter beschikking stellen om de Vriendenkring publicitair slagvaardiger te maken."

Kristian Kieft studeerde grafische vormgeving aan de Hogeschool der Kunsten in Arnhem. Onlangs betrok hij een nieuwe studio in een monumentaal pand aan de Boulevard Heuvelink. Hij is zelfstandig grafisch ontwerper. Onder zijn opdrachtgevers bevinden zich culturele instellingen, bedrijven en gemeenten. Zijn specialisme is het ontwerpen van affiches, catalogi en speciale uitgaven. Verder ontwikkelt Kristian concepten voor huisstijlen en verzorgt de vormgeving voor tijdschriften en boeken.

"Ik beschouw Sonsbeek toch een beetje als mijn voortuin en draag het een warm hart toe. Vandaar dat ik graag als vormgever meewerk aan het bulletin van de Vrienden van Sonsbeek."

Puzzle

Op deze foto staat een detail van een van de gebouwen van Sonsbeek. Elders in dit blad staat het hele bouwwerk afgebeeld. U hoeft dus niet perse, als een hedendaagse Sherlock Holmes het park met een vergrootglas te gaan bekijken. Weet u wat het is? Stuur uw oplossing naar het redactie adres. Onder de goede inzenders wordt een boekenbon verlost. Veel succes!!!

Schoonmaakactie

Voor het zomerseizoen begint willen we zorgen voor een mooi schoon park. We nodigen daarom iedereen, leden en niet-leden, toekomstige en vroegere leden om op 17 april 's middags om 12.30 naar De Watermolen te komen. Vandaar trekken we met elkaar het park in voor een schoonmaakactie.

De Parkweg niet afgesloten

Het college van B. en W. ziet vooralsnog niets in het afsluiten van de Parkweg. De Vereniging Vrienden van Sonsbeek heeft geadviseerd de Parkweg af te sluiten wegens de vervuiling en geluidsoverlast die het verkeer veroorzaakt. De weg zou dan een rustige en 'natuurlijke' verbinding tussen Sonsbeek en Zijpendaal vormen. De meerderheid van het College vindt de Parkweg vooralsnog te belangrijk als verbinding tussen Alteveer/Cranevelt en de binnenstad om hem volledig af te sluiten en ziet meer in verkeersluw tweerichting autoverkeer met een separaat fietspad.

Het laatste woord is aan de Gemeenteraad.

Water Natuur Tuinen

Wat gaat er gebeuren met het terrein van de voormalige visvijvers van de Heidemij?

Vanaf 8 maart tot en met 24 april is in De Watermolen een tentoonstelling te zien over water in de natuur en water in de tuin. Aan het begin van de expositie wordt enigszins uitgelegd wat de diverse functies van water zijn. Aansluitend zijn er adviezen en voorbeelden voor de aanleg van een vijver in de eigen tuin. Dit deel van de tentoonstelling kan gezien worden als een inleiding naar het volgende deel over het visvijvergebied.

Tussen de Watermolen en de Begijnemolen ligt het restant van de visvijvers braak. Dat terrein

ligt nu al een hele tijd te wachten op een rigoureuze aanpak. Er zijn al eerder plannen voor dit terrein ontworpen, zoals in het Toeristisch, recreatief Ontwikkelings Plan (TROP) voor Sonsbeek en Zijpendaal te lezen valt.

Bezoekerscentrum heeft een grote behoefte aan opslagruimte. Daarom stelde men vanuit De Watermolen voor twee schuren achter het bezoekerscentrum te bouwen op dit vrijgekomen stuk grond. In afwachting van een nieuw beheerplan voor de monumentale parken heeft de plannenmakerij een tijd stil gelegen.

Inmiddels heeft de gemeente de beheervisie aangenomen. De ontwikkeling van het visvijvergebied werd hierdoor weer actueel.

De Watermolen heeft nu een expositie met maquettes over de inrichting van dit terrein gemaakt. De grootste maquette geeft een beeld hoe deze inrichting er volgens de Watermolen uit zou moeten zien. Vanuit de vrijwilligers die de tuin rond het centrum beheren, werd een nieuwe invulling naar voren gebracht. Uitgangspunt daarvan is het feit dat dit een uitgelezen plek is om een model kringlooptuin met een moeras en vijver met wilde planten te maken.

In de beheervisie wordt gezegd dat er vanuit Huize Sonsbeek een zichtlijn over de grashelling en de beek tussen de erven van de Watermolen en de Begijnemolen tot de Zijpendaalseweg hersteld moet worden. De erven zouden ook duidelijker afzonderlijk tot hun recht moeten komen. Belangrijk in dit terrein is het zichtbaar maken dat de beek opgeleid is ten behoeve van de watermolens. Door in het echte dal dat toch al drassig is, een vijver en moerastuin te maken wordt dit nog eens benadrukt.

Behalve het plan van de Watermolen bestaat de expositie uit een aantal maquettes van de huidige situatie en andere ontwerpen.

Het bezoekerscentrum hoopt met het tonen van de verschillende plannen en ideeën een discussie op gang te brengen. Op zaterdag 23 en zondag 24 april is er als afsluiting, het traditionele Wilde Planten Weekeinde met verkoop, beurs, lezingen en andere relevante informatie.

Intussen heeft de dienst Milieu en Openbare Werken een begin gemaakt met de herinrichting van het terrein. Het geld uit de TROPpot moest voor 1 mei a.s. besteed worden. Gebeurde dat niet dan was Arnhem het geld kwijt.

Dat betekende dat we voor een voldongen feit werden gesteld. MOW heeft een plan opgesteld en dat wordt uitgevoerd zonder dat de Vrienden van Sonsbeek er vooraf een mening over kon vormen. Hoewel we weinig bezwaar hebben tegen de vorm die aan het terrein wordt gegeven, blijven we de gang van zaken betreuren.

Tjada van den Eelaart-de Sitter